

הלכות שביתת יום טוב פֿרק ב

א. אפרוח שְנָלַד בְּיוֹם טוֹב, אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַצֶּה. וְעָגַל שְנָלַד בְּיוֹם טוֹב אִם הָיְתָה אִמּוֹ עוֹמֶדֶת לֹאכִילָהּ, מִתֵּר: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹכֵן עַל גֵּב אִמּוֹ; וְאִלּוּ שָׁחַט אִמּוֹ הָיָה זֶה שְׂבִמְעִיָּה מִתֵּר בְּיוֹם טוֹב, אָף עַל פִּי שְׁלֹא נָלַד.

ב. בַּהֲמוֹת שְׂוִיצָאוֹת וְרוּעוֹת חוּץ לַתְּחוּם, וּבָאוֹת וְלָנוֹת בְּתוֹךְ הַתְּחוּם הָרִי אֵלּוּ מוֹכְנִין, וְלוֹקְחִין מֵהֶן וְשׁוֹחֲטִין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב. אָבֵל שְׂרוּעוֹת וְלָנוֹת חוּץ לַתְּחוּם אִם בָּאוּ בְּיוֹם טוֹב, אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתָן: מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְקַצֶּה, וְאֵין דַּעַת אֲנָשִׁי הָעִיר עֲלֵיהֶם.

ג. וְכֵן בַּהֲמַת קֳדָשִׁים שְנָלַד בָּהּ מוֹם בְּיוֹם טוֹב הוּאִיל וְלֹא הָיְתָה דַּעַתוֹ עָלֶיהָ מַעֲרַב יוֹם טוֹב, אָסוּר לְשַׁחֲטָהּ בְּיוֹם טוֹב. לְפִיכָךְ אָסוּר לִרְאוֹת מוֹמֵי קֳדָשִׁים בְּיוֹם טוֹב גְּזֵרָה שְׂמָא יִתִּירֵם הַחֲכָם בְּמוֹמָן, וַיְבוֹא זֶה לְשַׁחֲט בּוֹ בְּיוֹם. אָבֵל רוֹאֶה הוּא הַמוֹם מַעֲרַב יוֹם טוֹב, וּלְמַחֵר מִתֵּיר אוֹ אוֹסֵר.

ד. בְּכוֹר שְנָלַד וּמוֹמוֹ עִמּוֹ הָרִי זֶה מוֹכֵן, וְאֵין מְבַקְרִים אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב; וְאִם עָבַר וְרָאָה מוֹמוֹ וּבִקְרוֹ וְהִתִּירוֹ, הָרִי זֶה שׁוֹחֲט וְאוֹכֵל. בְּכוֹר שְנָפַל לְבוֹר, עוֹשֶׂה לוֹ פְּרִנְסָה בְּמִקְוָמוֹ שֶׁהָרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְהַעֲלוֹתוֹ, מִפְּנֵי שְׂאֵינוֹ רָאוּי לְשַׁחֲטָהּ בְּיוֹם טוֹב. "אֵתוֹ וְאֶת-בְּנוֹ" (ויקרא כב, כח) שְנָפְלוּ לְבוֹר מַעֲלָה אֶת הָרֹאשׁוֹן עַל מְנַת לְשַׁחֲטוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹחֲטוֹ, וּמַעֲרִים וּמַעֲלָה אֶת הַשְּׁנִי עַל מְנַת לְשַׁחֲטוֹ, וְשׁוֹחֲט אֶת אֵי זֶה מֵהֶן שִׁירְצָה: מַשּׁוּם צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים, הִתִּירוֹ לְהַעֲרִים. בַּהֲמַת חֲלִין שְנָפְלָה מִן הַגֵּג, וְהָרִי הִיא צְרִיכָה בְּדִיקָה שׁוֹחֲטִין אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב, וְתִבְדֵּק: אִפְשָׁר שֶׁתִּמָּצֵא בְּשָׂרָה, וְתֹאכֵל.

ה. אוֹזִין וְתִרְנַגּוּלִין וְיוֹנִים שְׂבִבֵּית הָרִי אֵלּוּ מוֹכְנִין, וְאֵינָן צְרִיכִין זְמוּן. אָבֵל יוֹנֵי שׁוֹכֵךְ וְיוֹנֵי עֲלִיָּה וְצַפְרִים שֶׁקָּנְנוּ בְּטַפִּיחִין אוֹ בְּבִירָה הָרִי אֵלּוּ מְקַצֶּה, וְצָרִיף לְזִמָּן מִבְּעָרֵב וְלוֹמֵר אֵלּוּ וְאֵלּוּ אֵנִי נוֹטֵל; וְאֵינוֹ צָרִיף לְנַעֲנֵעַ.

ו. זְמַן שְׁחוּרִים וּלְבָנִים, וּמִצָּא שְׁחוּרִים בְּמִקּוֹם לְבָנִים וּלְבָנִים בְּמִקּוֹם שְׁחוּרִים הָרִי אֵלּוּ אָסוּרִים: שְׂאֵנִי אוֹמֵר שְׂמָא אוֹתָן שְׂזִמָּן פָּרְחוּ לָהֶן, וְאֵלּוּ אַחֲרֵים הֵן; וְכָל סֶפֶק מוֹכֵן, אָסוּר. זְמַן שָׁנִים וּמִצָּא שְׁלוּשָׁה, הַכֹּל אָסוּר; שְׁלוּשָׁה וּמִצָּא שָׁנִים, מִתֵּרִין. זְמַן בְּתוֹךְ הַקֵּן, וּמִצָּא לִפְנֵי הַקֵּן אִם אֵין שֵׁם קֵן אֵלֹא הֵן וְאֵינָן יְכוּלִין לְפָרֹחַ, וְאָף עַל פִּי שֵׁשׁ שֵׁם קֵן אַחֵר בְּקֵרֵן זְוִית בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אִמָּה הָרִי אֵלּוּ מִתֵּרִין, שְׂאֵין הַמִּדְּדָה מְדֻדָּה אֵלֹא כְּנֶגֶד קֵנוֹ בְּשׁוּוֹה.

ז. דָּגִים שְׂבִבִּיבְרִין גְּדוּלִים, וְכֵן חִיָּה וְעוֹף שְׂבִבִּיבְרִין גְּדוּלִים כָּל שֶׁהוּא מְחַסֵּר צִידָה, עַד שְׂאוּמְרִים הֵבֵא מְצוּדָה וּנְצוּדָנוּ הָרִי זֶה מְקַצֶּה, וְאֵין צָדִין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב; וְאִם צָד, לֹא יֹאכְלוּ. וְכָל שְׂאֵינוֹ צָרִיף מְצוּדָה הָרִי זֶה מוֹכֵן, וְצָדִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ. וְכֵן חִיָּה שֶׁקָּנְנָה בַּפֶּרֶדֶס הַסְּמוּךְ לָעִיר יִלְדִּיָּה כְּשֶׁהֵן קִטְנִים שְׂאֵינָן צְרִיכִין צִידָה, אֵין צְרִיכִים זְמוּן: מִפְּנֵי שֶׁדַּעַתוֹ עֲלֵיהֶן.

ח. מְצוּדוֹת חִיָּה וְעוֹפּוֹת וְדָגִים שֶׁפָּרֶסֶן מַעֲרַב יוֹם טוֹב לֹא יִטֵּל מֵהֶן בְּיוֹם טוֹב, אֵלֹא אִם כֵּן יוֹדֵעַ שֶׁנְּצוּדוֹ מַעֲרַב יוֹם טוֹב. הַסּוֹכֵר אֲמַת הַמַּיִם מַעֲרַב יוֹם טוֹב, וּלְמַחֵר הַשָּׁפִּים וּמִצָּא בָּהּ דָּגִים הָרִי אֵלּוּ מִתֵּרִין: שֶׁכֶּכֶר נְצוּדוֹ מַעֲרַב יוֹם טוֹב, וְהָרִי הֵן מוֹכְנִין.

ט. בית שהוא מלא פרות מוכנין ונפחת, נוטל ממקום הפחת. העומד על המקצה מערב יום טוב בשנה שביעית, שכל הפרות הפקר צריך שירשם ויאמר, מכאן ועד כאן אני נוטל; ואם לא רשם, לא יטל.

י. גוי שהביא תשורה לישראל ביום טוב אם יש מאותו המין במחבר לקרקע, או שהביא חיה או עופות או דגים שאפשר לצודן בו ביום הרי אלו אסורין עד לערב, וימתין בכדי שיעשו; אפלו הדס וכיוצא בו אינו מריח בו לערב, עד שימתין בכדי שיעשו. ואם אין מאותו המין במחבר לקרקע, או שהיתה צורתו מוכחת עליו שמא תמול נעקר או נצוד אם הביאו מתוך התחום, מתר; ואם הביאו מחוץ לתחום, הרי זה אסור לו. והבא בשביל ישראל זה מחוץ לתחום, מתר לישראל אחר.

יא. עצים שנשרו מן הדקל ביום טוב אסור להסיקן, מפני שהן נולד; ואם נשרו לתוך התנור, מרבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן. ערמת התבן ואוצר של עצים אין מתחילין בהן ביום טוב אלא אם כן הכין מבערב, מפני שהן מקצה; ואם היה התבן מערב בקוצים, שהרי אינו ראוי אלא לאש הרי זה מוכן.

יב. אין מבקעין עצים מצואר שלקורות, מפני שהן מקצה. ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב, מפני שהיא נולד. וכן כלים שנשברו ביום טוב אין מסיקין בהן, מפני שהן נולד; אבל מסיקין בכלים שלמים או בכלים שנשברו מערב יום טוב, שהרי הוכנו למלאכה אחרת מבערב. כיוצא בו, אגוזים ושקדים שאכלן מערב יום טוב, מסיקין בקלפיהן ביום טוב; ואם אכלן ביום טוב, אין מסיקין בקלפיהן. ויש נסחאות שיש בהן שאם אכלן מבערב, אין מסיקין בקלפיהן שהרי הקצו; ואם אכלן ביום טוב, מסיקין מפני שהן מוכנין על גב האכל.

יג. קץ רטב הרי הוא מקצה, מפני שאינו ראוי להסקה; לפיכך אסור לו לעשותו כמו שפוד, לצלות בו בשר. וכן כל כיוצא בזה.

יד. נוטלין עצים הסמוכים לדפני ספה, ומסיקין בהן. אבל אין מביאים עצים מן השדה, אפלו היו מכנסין שם מבערב; אבל מגבב הוא בשדה מלפניו, ומדליק שם. ומביאין מן המכנסין שברשות היחיד, ואפלו היתה מקפת שלא לשם דירה: ובלבד שיהיה לה פותחת, ותהיה בתוך תחום השבת; ואם חסר אחד מכל אלו, הרי הן מקצה.

טו. עלי קנים ועלי גפנים אף על פי שהן מכנסין בקרפף כיון שהרוח מפזרת אותן, הרי הן כמפזרין ואסורין; ואם הניח עליהן כלי כבד מערב יום טוב, הרי אלו מוכנין.

טז. בהמה שמתה ביום טוב אם היתה מספנת מערב יום טוב, הרי זה מחתכה לכלבים; ואם לאו, הואיל ולא היתה דעתו עליה, הרי זה מקצה, ולא יזיזנה ממקומה. בהמת קדשים שמתה, ותרומה שננטמאת לא יזיזנה ממקומה.

יז. דגים ועופות וחיה שהן מקצה אין משקין אותן ביום טוב ואין נותנין לפנייהם מזונות, שמא יבוא לקח מהן. וכל שאסור לאכלו או להשתמש בו ביום טוב מפני שהוא מקצה, אסור לטלטלו.

יח. המכניס עֶפֶר מֵעֶרֶב יום טוב אם יחד לוֹ בַּחֲצֵרוֹ קָרַן זֹוִית הָרִי
זֶה מוֹכֵן, וּמִתֵּר לְטִלְטֹלוֹ וְלַעֲשׂוֹת בּוֹ כָּל צִרְכּוֹ. וְכֵן אֶפֶר שֶׁהֵסֵק
מֵעֶרֶב יום טוב, מוֹכֵן. וְשֶׁהֵסֵק בְּיוֹם טוֹב כָּל זְמַן שֶׁהוּא חֵם כְּדִי
לְצִלוֹת בּוֹ בִּיצָה מִתֵּר לְטִלְטֹלוֹ, שְׁעָדִין אֵשׁ הוּא ; וְאִם לֹא אֲסוּר
לְטִלְטֹלוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹלֵד. מִי שֶׁהָיָה לוֹ דֶּקֶר נְעוּץ מֵעֶרֶב יום
טוֹב, וּנְתַקּוּ בְּיוֹם טוֹב וְהֶעֱלָה עֶפֶר אִם הָיָה אוֹתוֹ עֶפֶר תּוֹחַח,
הָרִי זֶה מְכַסֶּה בּוֹ וּמִטִּלְטֹלוֹ ; אֲבָל אִם הֶעֱלָה גּוֹשׁ עֶפֶר, הָרִי זֶה
לֹא יִכְתֹּשׁ אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב.